

СВОЙ КРАЙ ВЫВУЧАЙ

Больш за 400 населеных пунктаў налічваецца на карце Валожыншчыны. Гэтым і ўнікальным наш раён на Міншчыне, гэтым і прыцягальная ма-

ляўнічая Чалібоцкая старонка для шматлікіх турыстаў і гасцей. У свой час газета шмат пісала пра раён. Але кампактнага, цэласнага матэрыялу так і не ўдалося сабраць. Гэта

"ўпушчэнне" і выпраўляем цяпер. Пад рубрыкай "Свой край вывучай" працягваем анталогію 428 вёсак раёна. Сённяшні наш пункт тапанімічнага падарожжа – вёска Узбалаць.

КРАЯЗНАЎЧА-ІНФАРМАЦЫЙНЫ МАРШРУТ

ЗЯМЛЯ,
ШТО ДЫХАЕ
ГІСТОРЫЯЙ

Назва Узбалаць у поўнай ступені пасуе населенаму пункту, што знаходзіцца паміж Дубіной і Забрэззем. Паўз вёскі, аж да берага Беразіны, тут прасціраліся балоты, дзе мясцовыя жыхары нарыхтоўвалі торф. У 60-я гады мінулага стагоддзя меліяратары абшар асушылі. З той пары засталіся некалькі канаў, што паступова зараслі хмызняком. Зараз навокал – сапраўдны лес.

Карэнныя ўзбалаццы памятаюць пра ўмоўны падзел вёскі на тры часткі: Узбалаць 1-я, 2-я, 3-я... Але гэта было пазней, а пры Польшчы Узбалаццы называлі толькі адрэзак з боку Дубіны. Сярэдзіна вёскі звалася Лапаўшчынай (у гэтым месцы жыў пан з прозвішчам Лапа). Праз невялікую прагонку і арку з дрэў, што злучылі свае кроны над хатамі суседзяў з аднолькавым прозвішчам – Юргілевіч – трапляеш у 3-ю частку – Шасціхаты (у свой час зямля была падзелена на шэсць надзелаў – адсюль і назва).

Спрадвек тут жылі паны (рускія, польскія), асаднікі, а ў савецкі час прыехала шмат спецыялістаў з розных куткоў Беларусі і іншых рэспублік былога СССР. Усе яны аказвалі ўздзеянне на характары вясковых, фарміраванне іх звычак, густу. Калісьці прадстаўнікі вёскі ў пошуках заробку выязджалі ў Петраград, Вільню, Варшаву, таму добра размаўлялі па-польску, па-руску, разумелі літоўскую мову, некаторыя іншыя. Мясцовая гаворка – багатая, цікавая і мілагучная. Лічыліся ўзбалаццы дастаткова адукаванымі, таленавітымі, добра апрапаналіся, шмат чыталі, мелі досыць шырокі кругазгляд.

У дамах знаходзілася мноства цікавых рэчаў: гадзіннікі, карціны, посуд, фарфаравае статуэткі... Гаспадыні мелі швейныя машыны фірмы "Зінгер", іх мужы раз'язджалі па наваколлі на веласіпедах, якія называліся "ровары". Мужчыны прызываліся спачатку ў Расійскае, а пасля ў Польскае войска, а яшчэ пазней – у Чырвоную Армію. Многія, хто сустраў рэвалюцыю 1917 года ў Расіі, прапалі без вестак. Магчыма, і зараз па расійскіх прасторах, іншых краінах свету крочаць унукі і праўнукі жыхароў гэтай цікавай вёскі.

"КУЦЮР" АД ПЯТРУКА

Хрысціна Саломка нарадзілася ў Шасціхатах. Яе бацька у мясцовым грамадстве лічыўся далёка не апошнім чалавекам – здольны кравец, ён абшываў усё наваколле. Вясельныя ўборы "ад куцюр" у выкананні Пятрука Грыбоўскага можна бачыць на старых фотаздымках, што захоўваюцца ў сямейных альбомах. Пры савецкай уладзе чалавек з "зала-тымі рукамі" працаваў у арцелі ў Валожыне. На працу хадзіў

пешшу. У той час 12-кіламетровы шлях праз лес не лічыўся далёкай дарогай. Бабуля Хрысціны Пятроўны Настуля служыла ў сям'і заможнага чалавека ў Варшаве, дачка Кацярына паехала да яе. У 1939 годзе, калі пачалася вайна, многія беларусы вярталіся на радзіму. Гэтак зрабіла і маладая дзяўчына.

Такім чынам, маці з дачкой разлучыліся і назаўсёды засталіся грамадзянкамі розных краін. Бацька жанчыны ў той час жыў у Вільні, планаваў вось-вось выехаць у Польшчу. Дадому заехаў, каб узяць штосьці з дакументаў. Падацца далей не паспеў. А пазней аб нейкіх пераездах ніхто і не думаць не мог. Яго сваякі таксама засталіся за мяжой. Падобнае адбылося амаль у кожнай сям'і.

І СПРАЎНА ІГРАЛІ, І ХЛЕБ ВЫПЯКАЛІ...

Нашчадкаў кожнага роду тут традыцыйна клічуць па імені, прозвішчы ці згодна з родам заняткаў продкаў. Паўлюкі, Бладзюкі, Дамініковы, Матроніны, Дудары, Рымары, Музычкі... Дзед жыхаркі Узбалаці Таццяны Грыбоўскай Міхась Грыбоўскі (гэта прозвішча тут адно з самых распаўсюджаных, таму пасля замужжа жанчыне мяняць яго не спатрэбілася) валодаў старажытным музычным інструментам – дудой. У кампаніі з Іосіфам Юргілевічам – самадзейным скрыпачом – іграў вяселлі. Яго сын Антось быў здольным балалаечнікам, гітарыстам, мог узяць у рукі і мандаліну, астатнія сыны і дочки выдатна спявалі. Таццяна Пятроўна і сама спявачка ад Бога. Дарэчы, яе бабулю дзед прывёз аж з Петраграда. Таму рэпертуар, які выконваўся членамі сям'і, быў шырокі – ад народных беларускіх і рускіх песень да гарадскога раманса. Былі ў вёсцы і іншыя музыканты. Сям'я Кароль (Адамчыкаў) здаўна славілася творчымі здольнасцямі. Браты Аляксандр і Міхась у свой час складалі выдатны дуэт. Іх цымбалы і гармонік тучалі на кожнай вечарынцы. Дарэчы, Кароль – яшчэ адно адметнае прозвішча ў гэтай мясцовасці. Што тычыцца рамёстваў, тут умелі віць вяроўкі, фарбаваць тканіну, былі свае сталары, бондары, цесляры, рымары, нават "свайей гадоўлі" фельчар. Вінцук Грыбоўскі трымаў пякарню. За хлебам да яго ехалі здалёк.